

Лінгвакультурныя канатацыі кампанента «свіння / *Schwein*» у беларускіх і нямецкіх устойлівых выразях

Гільманова А. А., студ. I к. БДЭУ,
нав. кір. Навасельцава І. І., канд. філал. навук, дац.

Адметнасць моўнай карціны свету пэўнага народа, яго ўяўленняў пра свет і сябе ў ім яскрава маркіраваная ва ўстойлівых выразях, бо прырода іх значэння «трывала злучана з фонавымі ведамі, практычным досведам і культурна-гістарычнымі традыцыямі народа – носбіта мовы – і скіраваная на характарыстыку чалавека і яго дзейнасці, ...у іх змесце замацаваны нацыянальна-культурныя канатацыі» [1, с. 68].

Мэта даследавання – прааналізаваць падабенствы і адрозненні семантызацыі жыцця, якасцей і побыту чалавека праз зоамарфізмы «свіння / *Schwein*» у беларускай і нямецкай мовах і культурах.

У абрадавай практыцы беларусаў трывала захоўваецца магічны культ свінні як ахвярнай жывёлы на Каляды, якая і сёння называецца ў народзе «калядой». Плоднасць жывёлы сімвалізуе дастатак, і таму лічыцца, што абрадавае ўжыванне ў ежу свініны спрыяе ўраджаю і сямейнаму дабрабыту. Важнасць у гаспадарцы гэтай свойскай жывёлы падкрэслівае прымаўка: *каб у хлеме – парсюк гладкі, а на стале каб – смачныя аладкі*. У Германіі свіння – сімвал дабрабыту, росквіту, багацця і... вялікага поспеху. Таму станоўчую канатацыю маюць выразы: *Schweinegeld* (літаральна: свіныя грошы, г.зн. надзвычайная іх колькасць), *Schwein gehabt*; *Schwein haben* (атрымаць свінню; камусьці надзвычай шанцуе, шчасціць), *das Schwein am Schwanz haben* (літаральна: злавіць свінню (= удачу) за хвост). Паходжанне выразу *Schwein haben* ідзе ад сярэднявечных стралецкіх спаборніцтваў на рыцарскіх турнірах, з якіх няўдалыя стралкі не вярталіся дадому з пустымі рукамі – атрымлівалі свінню як суцэсальны прыз. У культуры і кухні немцаў – сапраўдны культ свінні, што выяўлена і ў мове: жывёлу і яе мяса (*Schweinefleisch*) называюць аднолькава: *Schwein*. Гэтай жывёле ў Германіі ўсталяваныя помнікі, яна – сімвал аднаго з банкаў краіны, у Штутгарце ёсць Музей свіней, салодкія пачастункі з фігурак свінні немцы дораць на Новы год, выяву парасяці можна пабачыць на віншавальных паштоўках. Зразумела, чаму свой зборнік адмысловых нямецкіх выказаў Герхард Вагнер назваў менавіта «*Schwein gehabt!*».

Нягледзячы на тое, што свіння сімвалізуе плоднасць і багацце, стаўленне да яе ў народаў неадназначнае, асабліва пры параўнанні прыродных якасцей жывёлы з чалавекам. Ва ўстойлівых выразях беларусаў вобраз свінні мае толькі адмоўныя асацыяцыі і выкрывае шматлікія заганы характару і паводзін чалавека, які асуджаліся ў народзе: *Ціхая свіння глыбока рые* (ціхмяны чалавек можа аказацца каварным, крывадушным), *Дай свінні рогі – нікому не будзе дарогі* (пра нахабнага, крывадушнага, несправядлівага, жорсткага, няўдзячнага чалавека), *Пусці свінню пагрэцца, то і самому не будзе дзе дзецца* (пра няўдзячнага чалавека, які не памятае зробленага для яго кімсьці добра), *Пасадзі свінню за стол – яна і ногі на стол* (пра нявыхаванага, няўдзячнага чалавека). Выраз атрымаць свінню беларусы атаясамліваюць з непрыемнасцю і нечаканай ад людзей подласцю. Нахабства і нявыхаванасць чалавека выкрываюцца і ў нямецкіх выразях: *Das ist eine Schweinerei!* (гэта свінства), *Schreien wie ein gestochenes Schwein (derb)* (моцна крычаць, крычаць як рэзаны). Слова «*Schwein*» выкарыстоўваецца немцамі як грэблівае найменне некультурных людзей.

У абедзвюх мовах свіння асацыюецца з брудам, бо ў ім жыве, пераборлівасцю ў ежы, бо харчуецца адкідамі. Таму і пра людзей неахайных у жыцці і харчаванні кажуць: *каму што, а свінні месіва, свіння бруд заўжды знойдзе, свіння свіннёй; das Schwein fühlt sich im Dreck am wohlsten* (свіння пачуваецца найбольш камфортна ў брудзе), *er ist ein Schwein* (ён свіння). П'янства выкрываюць выразы *набрацца як свіння гразі* (быць моцна п'яным), *да парасячага віску* (напівацца вельмі моцна, да стану бессвядомасці); *voll wie ein Schwein* (налізацца як свіння). Яскравай нацыянальна-культурнай адметнасцю вызначаюцца беларускія выразы: *свіную акадэмію закончыў* (пра бруднага, неахайнага чалавека), *як са свінога гнязда* (пра бруднае адзенне), *са свіннямі еў* (пра запэцканы твар), *пражыць, як на старой свінні праехаць* (вельмі дрэнна), *паказаць на чым свіння хвост носіць* (жорстка пакараць, правучыць каго-н.), *як свінні сядло* (зусім не падыходзіць каму-н. што-н.), *як свіння ў снегах* (зусім не разбірацца ў чым-н.), *у свіныя галасы* (позна, запознена).

У некаторых выразях слова «свіння» суадносіцца ў мовах з паняццямі раўня / нераўня паміж людзьмі: *разам свіней пасвілі (не пасвілі) – wir haben (keine) Schweine zusammen gehütet.*

Праведзены аналіз дазваляе зрабіць выснову пра бінарнасць успрымання вобраза свінні ў лінгвакультурах беларускага і нямецкага народаў: з аднаго боку, выступае сімвалам багацця і прыбытку (у беларусаў – толькі ў абрадавай практыцы), з другога, праз слова-вобраз «свіння» выкрываюцца адмоўныя рысы характару і ўчынкі чалавека. У свядомасці беларусаў слова «свіння» найперш мае асацыяцыі з падступным і непрыстойным чалавекам, брудным фізічна і маральна, які шкодзіць іншым, а ў нямецкага народа – з неахайным і нявыхаваным чалавекам, з негатыўным успрыманнем чагось-

ці. Толькі ў нямецкай мове існуе вялікая колькасць устойлівых выразаў са станоўчай канатацыяй кампанента «свіння», што традыцыйна атаясамліваецца з паняццем «поспех, удача, шчасце». Адмысловасць семантыкі і экспрэсіўнай ацэнкі лінгвакультурных адзінак *свіння* / *Schwein* тлумачыцца іх значнасцю ў моўнай карціне свету народаў. Таму падчас міжкультурнай камунікацыі, працы з перакладам варта заўжды браць пад увагу адрознасць фонавых ведаў носьбітаў розных моў і культур, нацыянальна-культурны складнік зоамарфізмаў ва ўстойлівых выразах.

Літаратура

1. Маслова, В. А. Лінгвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – Москва, 2001. – 208 с.

National character in the era of globalization

*Гламбоцкая Е. А., студ. I к. БГУ,
науч. рук. ст. преп. Лесовская И. А.*

It is a well-known fact that the richest countries use globalization to their advantage. They spread their products, way of thinking and culture to other countries.

So, does this mean the end of national character and the emergence of a global world where there is no chance to save your identity? National character studies involve the identification of people, races and ethnicity according to specific, indomitable cultural characteristics [1]. Each nation brings unique traits to the world. The matter is that globalization presents its challenges for people to cope with. But all that will not have any sense if to consider the question: “Will globalization survive?” Let us turn to the British historian Niall Ferguson, the author of a brilliant book – “Empire: The Rise and Demise of the British World Order and the Lessons for Global Power”. He notes that globalization is not a new phenomenon. And ours is not the first age of globalization. The decades before the First World War were remarkably similar to our own era [2].

National character should be widely studied through a variety of approaches. As it is done, for instance, at the Faculty of Oriental Studies here at BSU, or at Minsk State Linguistic University. Also, of great interest is the Belarusian Institute of Science and Art, running its activities in the USA. It was founded in 1951–1953, in New York. It has branches in Germany (Munich) and in Canada (Toronto). The institute is engaged in the studies of Belarusian art and science, and collaborates with many national libraries [3].

But not only statehood can contribute to preserving cultural identity. Common citizens can help too. One of the ways consists in maintaining the *natural*